

Täysistunto

Torstai 13.2.2025 klo 16.00—19.23

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 82/2023 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 2/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 2/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Esittelypuheenvuoro, valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kopra, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.10 **Jukka Kopra kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on hyvin moniulotteinen ja eräällä tavalla myös mullistava, joten on paikallaan pitää ihan esittelypuheenvuoro. Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on varmistaa sotilaskurinpitoa ja rikostorjuntaa Puolustusvoimissa koskevan sääntelyn ajantasaisuus huomioon ottaen lain voimaantulon jälkeen tapahtuneet toimintaympäristön muutokset sekä voimassa olevassa lainsäädännössä käytännön soveltamistilanteiden yhteydessä havaitut ongelmat. Voimassa olevaan lakiin verrattuna sotilaskurinpitomenettelyä koskeviin säännöksiin ehdotettaisiin vain teknisiä muutoksia tai ei muutoksia lainkaan.

Keskeisin muutosesitys tässä lakiehdotuksessa on, että sotilasrikosten estämistä ja paljastamista ei voimassa olevassa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetussa laissa säädetä nimenomaan minkään tahon tehtäväksi. Voimassa olevan lain mukaan Pääesikunnan tehtävänä on vain sotilasrikosten selvittäminen. Sotilasrikosten estämistä ja paljastamista ei ole myöskään nimenomaisesti säädetty poliisin tehtäväksi. Esityksen yhtenä tärkeänä tavoitteena siis on, että Puolustusvoimien osalta sääntelymalli olisi yhdenmukainen muita rikosentorjuntaviranomaisia — kuten poliisia, Tullia ja Rajavartioston — koskevan sääntelyn kanssa, eli että viranomaisten toimivaltuuksista säädetään kyseistä viranomaista koskevassa laissa.

Hallituksen esitys lähetettiin lausunnolle perustuslakivaliokuntaan, lakivaliokuntaan ja hallintovaliokuntaan. Haluan tässä yhteydessä kiittää näitä valiokuntia erinomaisen perusteellisesta ja ripeästä työstä. Esitys annettiin tosin jo vuonna 2023, mutta erikoisvaliokuntien työtilanteen vuoksi näiden lausunnot valmistuivat vasta viime syksynä.

Puolustusvaliokunnan mietinnössä on erikoisvaliokuntien näkemyksiä otettu laajasti huomioon perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisten huomautusten lisäksi, ja myös suurin osa pykälämuutosehdotuksista perustuu erikoisvaliokuntien hyviin huomioihin. Korostan myös sitä näkökulmaa, että kaikkien erikoisvaliokuntien lausunnoissa tuo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

daan selkeästi esiin, että turvallisuusympäristön voimakas heikkeneminen on painava peruste tällaiselle uudelle lainsäädännölle. On erinomaista, että tässä salissa laajasti ymmärretään ja jaetaan se näkemys, että turvallisuusviranomaisten lainsäädännön on kaikilta osin oltava kunnossa, jotta pystytään mahdollisimman hyvin vastaamaan Suomen sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen Venäjältä kohdistuvaan uhkaan.

Arvoisa puhemies! Valiokunta korostaa mietinnössään, että Pääesikunnalle annettavien uusien toimivaltuuksien jälkeenkin Puolustusvoimien ja poliisin tehtäväjako pysyy selvänä. Esityksessä ei mitenkään lailla rajoiteta poliisin rikostorjunnan yleistoimivaltaa. Puolustusvoimiin kohdistuva ase- tai räjähddevarkaus saattaa liittyä esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen, jolloin on harkittava asian siirtämistä poliisin tutkittavaksi. Ehdotetun ensimmäisen lain 188 §:n mukaan esitutkinta on siirrettävä poliisin suoritettavaksi, jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus sitä edellyttää. Rikostorjuntatehtävä voidaan muutenkin siirtää poliisille asian laadun niin vaatiessa. Poliisilla on myös erityisestä syystä oikeus oma-aloitteisesti ottaa rikostorjuntatehtävä suoritettavakseen. Edellä kuvattu sääntely samoin kuin se, että rikostorjuntatehtävän siirtämisen ilmoitusvelvollisuuden toteuttamisen käytännöistä on tarkoitus sopia nykyiseen tapaan Pääesikunnan ja poliisin yhteistoimintasopimuksessa, takaa sen, että poliisin rikostorjunnan yleistoimivaltaa ei tulla millään lailla vaarantamaan.

Puolustusvaliokunta painottaa mietinnössään myös sitä, että viranomaisen lakisääteisen tehtävän toteuttaminen tulee aina ensisijaisesti suorittaa vastuuviranomaisen toimesta ja lähtökohtaisesti omin resurssien. Virka-apuperusteisesti tällaista toimintaa ei voida tehdä. Virka-apu on luonteeltaan tilapäistä, ja virka-aputehtävät liittyvät ensisijaisesti tehtäviin, jotka edellyttävät esimerkiksi sellaista kalustoa tai kykyä, jota pyytävällä viranomaisella ei ole. Tilanne on lähtökohtaisesti omituinen, jos toimivaltainen viranomainen ei selviä omin resurssien normaaliolojen lakisääteisistä tehtävistään. Lisäksi sotilasrikosten estäminen ja paljastaminen edellyttävät Puolustusvoimien erityispiirteiden tuntemista.

Selvää on, että uusien toimivaltuuksien toimeenpanon ja lainsäädännön toimivuus edellyttävät niiden toimivuuden tarkkaa seurantaa sekä sisäisessä että ulkoisessa laillisuusvalvonnassa. Tähän työhön kytkeytyy mukaan tärkeällä tavalla myös eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunta sekä tiedusteluvalvontavaltuutettu. Valiokunnan mietinnössä tiedusteluvalvontavaltuutetun valvontaroolia edelleen vahvistetaan pykälämuutosten kautta. Valvonnan ja seurannan lisäksi rikostorjuntaa ja tiedustelua koskevaa lainsäädäntöä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ainakin siinä vaiheessa, kun tiedustelulainsäädännön toimivuudesta on saatu riittävästi kokemuksia. Tällaisessa tarkastelussa tulisi lähemmin arvioitavaksi myös kysymys sen järjestelmän toimivuudesta, että tiedustelu- ja rikostorjuntatoimivaltuuksia on samalla viranomaisella.

Totean yhteenvetona tähän loppuun, että tämä laki on erinomaisen tärkeä ja tarpeellinen osa sitä säädösuudistuskokonaisuutta, jossa Puolustusvoimille annetaan sellaisia toimivaltuuksia, jotka turvaavat parhaalla mahdollisella tavalla maanpuolustuksen toimintaedellytykset niin rauhanaikana kuin kriisioloissa. Selvää on, että turvallisuusviranomaisten toimivaltuustarkastelussa on vielä sarkaa kyntämättä, mutta nyt sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rautaiseen lenkkiin saadaan taas taottua yksi kestävä rengas lisää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Autto.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 6/2025 vp

19.16 **Heikki Autto kok:** Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn näihin puhemiehen kiitoksiin puheenjohtaja Kopralle. Puolustusvaliokunta on tehnyt myös tämän hallituksen esityksen käsittelyssä tärkeää työtä, ja kiitos tietysti myös lausunnonantajavaliokunnille, että ne ovat tukeneet puolustusvaliokuntaa onnistumaan työssään.

Sotilasrikosten torjunta on tietysti tärkeä osa sitä, että Suomen puolustusvoimat voivat toimia hyvin. Suomi vahvana oikeusvaltiona ja hyvin legalistisena oikeusjärjestelmänä nojaa tietysti siihen, että viranomaisten toimivaltuudet ovat aina selkeät ja lakiin kirjatut, ja tässä nyt puolustusvaliokunta tekee puolustusministeri Häkkäsen esityksen pohjalta hyvää työtä, että tämä sotilaskurinpitolainsäädäntö saatetaan ajan tasalle.

Mielestäni eduskunta voi nyt tämän lakiesityksen ollessa tässä ensimmäisessä käsittelyssä hyvillä mielin yksimielisesti yhtyä valiokunnan mietintöön.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

19.17 **Juha Hänninen kok:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Turvallisuuslainsäädännön on oltava kunnossa ja ajan tasalla, joten sen päivittäminen on paikallaan, tarpeellista ja tärkeää. Kiitän edustaja Kopraa erinomaisesta esittelystä ja kannatan vahvasti esitystä. Toivon eduskunnalta tukea tähän esityksen läpiviemiseen. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 82/2023 vp sisältyvien 1.—11. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.